

جديد

2024-yil 28-iyun
№ 27(27)
www.jadid-media.uz

Tilda, fikrda, ishda birlik!

Jadid

adabiy, ilmiy-ma'rifiy va ijtimoiy haftalik gazeta

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ ИККИНЧИ ХАЛҚАРО МАҚОМ САНЪАТИ АНЖУМАНИНИНГ ОЧИЛИШ МАРОСИМИДАГИ НУТҚИ

Қадрли ватандошлар!
Хурматли анжуман иштирокчилари!

Хонимлар ва жаноблар!
Аввалимбор, сиз, азизларни бетакор қадрият ва анъаналар юрти бўлган Ўзбекистон заминида иккинчи маротаба ўтказилаётган Халқаро мақом санъати анжуманининг очилиши билан чин қалбимдан муборакбод этаман.

Буғунги тантанамизда ЮНЕСКО Бош конференцияси 42-сессияси президенти Симона Микулеску, АЙСЕСКО Бош директори Салим Мухаммад ал-Малик, ТУРКСОЙ Бош котиби Султон Раев, Туркий маданият ва мерос фонди президенти Актоти Раимкулова, Туркий давлатлар Парламент Ассамблеяси Бош котиби Мехмет Сурейя Эр, Мустақил давлатлар Ҳамдустлиги Бош котиби ўринбосари Нурулан Сейтимов, Туркия Республикаси Президентининг бош маслаҳатчиси Ялчин Топчу, Қозогистон Республикаси Президентининг маслаҳатчиси Малик Отарбаев, Тоҷикистон Республикаси Президентининг иктиими ривожланиш, маданият ва жамоатчилик билан алокалар бўйича ёрдамчиси Абдулло Рахмонзода, Қирғиз Республикаси маданият, ахборот, спорт ва ёшпар сиёсати вазири Олтинбек Максутов, Озарбайжон маданият вазири Адил Габил ўғли Каримли ва бошқа муҳтарам меҳмонларимиз иштирок этажигани учун алоҳида миннатдорлик билдираман.

Хуш келибсиз Ўзбекистон заминага!

Қадрли меҳмонлар!
Мазкур анжуман 2018 йилда кўхна Шахрисабза ўтказилган биринчи халқаро мақом санъати фестивалининг давоми бўлиб, пандемия туфайли вужудга келган олти йиллик танафаусдан сўнг барчамизни янгина рӯҳ ва шукух билан яна ўзиға чорламоқда.

Буюк ипак йўли дурдонаси – жаннатмакон мамлакатимизнинг гавҳари, сервиқор тоғлар, ямъияш ўрмонлар, халқарвтар ва олиханоб инсонлар юрти бўлмиш бетакор Зомин бугун катта санъат байрамига мезбонлик қилмоқда.

Қадимий Зомин ҳақида кўплаб китоблар, илмий тадқиқотларда батафсил маълумотлар берилган. Тарихий манбаларда қайд этилишича, “Зомин” атамаси “Авесто”да тилга олинган “Зомёд”, яъни, фарононлик фариштаси деган ном билан боғлиқ ва милоддан аввалги VII-V асрларга бориб тақалади.

Ноёб археологик топпилмалари, забардаст алломалари билан жаҳонга машҳур ушбу ҳудуд кўп асрлар давомидаги цивилизация бешикларидан бири, илм-фан, санъат ва маърифат маркази бўлиб келган. Жўмладан, XII асрнинг ярмида бу маконда яшаб ижод этган хукукшунос аллома Муҳаммад ибн Маҳмуд Уструшоний тарихда болалар хукуклари бўйича биринчи кенг қамрови маңба – “Болалар хукуклари кодекси” (“Жомъиъ аҳом ас-сифор”) номли ноёб асар яратганини катта фахр ва ифтихор билан тилга оламиз.

Бошқача қилиб айтганда, ушбу

тарихий асар бола хукуклари Гарб цивилизациясидан қарийб олти юйил муқаддам бугунги Ўзбекистон заминида тўлиқ ўрганилиб, амалга оширилганини кўрсатади.

Бу кўнха діёр нафқат бекіёс табиат мўъжизаларини, шу билан бирга, буюк маънавий ҳазина бўлган халқимизнинг бой анъана ва қадриятлари, маданий мероси ва фольклор намуналарини ҳам сақлаб келет табаррук заминидир.

Шу ўринда Жиззах вилоятидан Ўзбекистон халқ ҳофизлари Эсон Лутфуллаев ва Орифхон Хотамов, Ўзбекистон санъати арбоби Баҳрулло Лутфуллаев каби ҳаётбахш ва ўлмас наволари билан халқимиз меҳрини қозонганд атоқли ҳофизлар, моҳир бастакорлар етишиб чиққанини ёдга олишин истар эдим.

Муҳтарам фестиваль қатнашчилари!

Бизнинг қадимий тарихимиз, бой маданиятимиз, азалий қадриятларимизнинг рамзи бўлган мақом санъати теран фалсафий илдизлари, бетакор бадий услуби ва бой ижодий анъаналари билан маънавий ҳаётимизда муҳим ўрин эгаллайди. Мақом – умумбашарий туйтуғуларни авж пардаларда тарарнум этадиган нодир санъат турни сифати ҳам биз учун ғоят қадрийдир.

Шу билан бирга, у ўзида мусиқа, шеърият ва рақс санъатини ажойиб тарзда ўйун этган юксак тафаккур ва инсоний камолот қомисидир. Мақом санъати учун асосий мавзуз – энг аввало, шахс, унинг эрки ва қадри, тинчлик-тотувлик, ҳамжиҳатлик ва умумбашарий тараққиёт ҳисобланади.

Шу мумтоз бадий обида асрлар мобайнида авлодлар ўртасида руҳий узвийлини сақлаб, инсон маънавий оламини бойитиб, ёшларни ҳар томонлама баркамол этиб тарбиялашдек улуғ мақсадларга хизмат қилиб қелмоқда.

Мақом ўзида ҳалқнинг теран руҳияти, эзгу ниятлари, миллий менталитети, сўнмас қадриятларни мужассам этган бўлиб, цивилизация тараққиётida муҳим ўрин эгаллайди.

Мусулмон Шарқида Биринчи ва Иккинчи Ренессанс даврида мақом санъати жадал ривожланиб, ўзининг юксак чўққисига кўтарилид. Ҳусусан, X асрнинг биринчи ярмидаги Шарқда “Муаллими соний” номи билан машҳур бўлган Абу Наср Форобий ўзининг “Катта мусиқа китоби”да мусиқа санъатининг назарий ва амалий мезонларини уд сози орқали мукаммал тартиба келтирган. Буюк мутафаккир Муҳаммад Ҳоразмий “Илмлар қалити” китобининг мусиқага бағишлиган қисмидаги ўша даврдаги мусиқа чолғулари ҳақида аниқ маълумотлар беради. Абу Райҳон Беруний, Ибн Сино, Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур каби буюк алломаримиз эса ноёб мусиқий асарлар яратиб, мақом ривожига бекіёс ҳисса кўшганилар.

XX асрда бу анъаналарни муносаб давом эттирган Абдурауф Фитрат, Виктор Успенский, Юнус Ражабий каби салоҳиятила пешқадам санъатшунос олимлар, Ҳожиҳон Болтаев, Комилжон Отаниёзов, Турғун Алиматов, Берта Давидова, Фаттоҳхон Мамадалиев, Ориф Алимахсумов, Махмуджон Тоҷибов, сингари атоқли ва фидойи устозларнинг унунтилмас хизматларини ҳамиши чексиз хурмат ва эхтиром билан эслаг оламиз.

Мажозий маънода олти азим ўзанга қиёсланадиган, халқимиз бадий тафаккурининг бекіёс махсуси бўлган “Шашмақом” асрлар давомида жаҳон маданият умомини тўлдириб, уни ҳар томонлама бойитиб келмоқда.

Шу ўринда мумтоз мусиқа санъатининг гултожи бўлган бетакор мақомларимиз ЮНЕСКОнинг Инсониятномоддиги маданий мероси рўйхатига кирилгани ва бу уни бутун дунёда кенг тартиб қилиш ва оммалаштиришга муносаб ҳисса кўшганиларни улкан хурсандчилик билан таъқидламоқчиман.

Хурматли анжуман иштирокчilari!

Ўзбекистонда мақом санъатини асраб-авайлаш ва келажак авлодларга безавол етказишида машҳур

давлат ва жамоат арбоби Шароф Рашидовнинг ўрни алоҳида ажраси турди. Ғоят оғир даврларда Шароф Рашидовичнинг саъй-ҳарақатлари билан Тошкент давлат консерваториясида мақом санъатини илмий ўрганишга, уни ҳалқаро миқёсда тарғиб этишига асос солинган эди. Ўша йилларда республика маданий музейларни ташкил этилган. Ўлмас “Шашмақом” дурдонлари нотага олиниб, б жилдан иборат мукаммал китоб нашр килинган.

Үйлайманки, буғунги файзли анжуманимиз туфайли раҳматли Шароф Рашидовичнинг ҳам руҳлари шод бўлмоқда.

Ҳабариниз бор, Янги Ўзбекистонда барча соҳалар қатори маданият ва санъат ўйналишини ривожлантириш давлат сиёсатининг энг устувор ўйналишларидан бирига айланди.

Бу жараёнда “Шарқ тароналари”, Ҳалқаро бахшишилик санъати, “Лазги”, Ҳалқ ҳунармандчилиги фестивали сингари нуғузли анжуманлар, Тошкент ҳалқаро кинофестивали, маданият кунлари, тасвирий ва амалий санъат кўргазмалари ҳамда бошқа муҳим тадбирларни ўтказиш бўйича тизимли хамшиша чексиз хурмат ва эхтиром билан эслаг оширилмоқда.

Ҳеч шубҳасиз, улар орасида мумтоз мусиқа санъатининг ноёб дурдонаси бўлган мақомларга бағишлиган мазкур ҳалқаро фестивали бекіёс ўрин турди. Мамлакатимизда ушбу санъат равнақини янги босқичга олиб чиқиш, иштедодли ёшларни ҳар томонлама кўллаб-куватлаш, бу борада ҳалқаро ҳамкорликни кучайтириш бўйича комплекс чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Буғунги кунда мақом санъати бутун мамлакатимиз бўйлаб, бошлангич таълимдан тортиб, ақадемик фан дарражасигача бўлган босқичларда узлуксиз тарзда ўрганилмоқда. Биз Тошкент шаҳрида Мақом маркази янги биносини куриш бўйича амалий ишларни бошладик.

(Давоми 2-саҳифада).

МАТБУОТ ВА
ОММАВИЙ АХБОРОТ
ВОСИТАЛАРИ
ХОДИМЛАРИГА

Қадрли дўстлар!

Аввалимбор, ўз истеъоди ва маҳорати, фидокорона меҳнати билан эл-юритимизга сидидилан хизмат қилиб келётган сиз, миллӣ журналистикамиз жонкуярларини, соҳа ривожига муносаб ҳисса кўшган мұхтарам фахрийларимизни 27 июнь – Матбут ва оммавиӣ ахборот воситалари ходимлари куни билан чин қалбимдан самимий муборакбод этиб, барчангизга юксак хурматим ва эззуга тилакларимиз изҳор этаман.

Маълумки, ахборот соҳасини эркинлаштириш ва ривожлантириш Янги Ўзбекистон барпо этиш жараёнида биз учун доимо устувор вазифа бўлиб келмоқда. Мамлакатимизнинг янгилашган Конституциясида оммавиӣ ахборот воситаларининг эркинлаштиришни бўйича мухим қоиди ва тамойиллар мустаҳкамлаб кўйилгани, соҳага доир ҳуқуқи асослар тақомиллаштириб борилаётга нибузни бу фикрни яққол тасдиқлайди.

Айниқса, кейинги йилларда юртимизда сўз эркинлиги ва фикрлар хилма-хиллигига эришиш йўлида кенг имкониятлар очилаётгани медиа воситалари вакилларининг ижтимоий-сиёсий жараёнлардаги иштироки, ўрни ва нуғузини яна-да кучайтироқмада.

Буғунги кунда жамиятимизда очиқлик ва ошкораликни ривожлантириш, давлат идоралари ва уларнинг мансабдор шахслари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатиш, фуқароларимизнинг қонуний мурожаатларини ўрганиш ва ҳал қилиш борасида сизларнинг ўрнингиз ва таъсиризингиз тобора ортиб бораётганини барчамиз яхши биламиз ва юқсақ қадрлаймиз.

Шу ўринда газета ва журнallаримиз, телевизия ва ошкораликни ривожлантириш, давлат идоралари ва уларнинг мансабдор шахслари фаолияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатиш, фуқароларимизнинг қонуний мурожаатларини ўрганиш ва ҳал қилиш борасида сизларнинг ўрнингиз ва таъсиризингиз тобора ортиб бораётганини барчамиз яхши биламиз ва юқсақ қадрлаймиз.

Хусусан, қурисан, экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, йўл ҳаракати ҳафсизлигини таъминлашдаги камчиликлар, ижтимоий ва иктисодий соҳалардаги муаммолар бўйича бериб бораётгандан танқидий ва таҳлилий материаллар жойларда мудраб ўтирган айрим раҳбар ва мутасаддиларни ўйқудан ўтишиб, янгина ишлаб, одамларнинг ташвиши билан яшашга мажбур қилмоқда.

Муҳтасар айтганда, куончак ва олиханоб журналистларимиз, фаол блогерларимиз ўзларининг қатъий позицияси, ҳаққоний сўзи билан ҳаётимиздаги ўтқир муаммоларни ҳал этиш, ислоҳотларимизнинг самарасини ошириш, юртдошларимизнинг фикрни, дунёқарашини юксалтиришга муносаб қўшимоқдалар.

Ҳеч шубҳасиз, буларнинг барчаси миллӣ медиа воситаларимиз “тўртинчи ҳокимият” даражасига яқинлашиб бораётганидан далолат беради. Шу билан бирга, бундай юксак мэрарга этиш осон эмаслиги, бу йўлда тўсиги ва қийинчиликлар бўлиши табиийдир.

Лекин, қанчалик қийин бўлмасин, бу борадаги ишларимизни қатъият билан давом эттирамиз.

Муҳтамар дўстлар!

Буғунги кунда матбут ошиши, журналистлар фаолияти нафақат “тўртинчи ҳокимият”, балки мудофаа, ҳафсизлик каби ҳал қуловчи соҳага айланниб бормоқда.

Бу эса мазкур ўйналишида аннан сизларидан сифатли жанубиҳо, Ватанини чин дилдан севадиган, ўз қасбига содиқ ва фидойи инсонлар тобора кўпроқ бўлишини таъзоз этилмоқда.

Ана шу талабдан келип чиқсан ҳолда, кўп қиррал профессионал билим ва малакага, юксак маънавий-интеллектуал фазилатларга эга бўлган замонавий журналист кадрлар таъёрлаш бундан бўён ҳам устувор вазифамиз бўлиб келади.

Шу билан бирга, ахборот майдонини сифатли ва рақоатдош миллӣ контент билан тўлдириш масаласи ҳар қаҷонидан ҳам долзарб бўлиб бораётганини барчамиз учун аён ҳақонидадир.

</div

27 ИЮНЬ - МАТБОУТ ВА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ХОДИМЛАРИ КУНИ

Маҳорат, жасорат ва фидойилик майдони

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси
Қонунчиллик палатаси депутати,
таниқли ёзувчи ва олим
Хуршид ДУСТМУҲАММАД билан сұхбат

- Хуршид ака, узоқ йиллик ижодий фаолиятингиз журналистика билан чамбарчас боғлиқ. Айтинг-чи, журналист учун энг муҳими нима? Ҳадми, ҳақиқатми? Бунинг қай биро соҳа фаолияти салоҳиятини белгилашда кўпроқ хисса қўшади, журналистик касби нуфузини оширади? Умуман, журналист нималарни пухта эгаллаши шарт, деб ҳисоблайсиз?

- Саволда "ҳад", "ҳақиқат" сўзлари маъно жиҳатидан бир-бирини тўлдириб келяпти. Табиий, журналистика ҳар қандай замон ва маконда ҳақиқат учун курашди. Бошига қандай кун тушса, ана шу кураш йўлида тушади, нима тоғса ёки нима йўқотса, ҳақиқатни айтиш истаги, эҳтиёжи туфайли топади ёки йўқотади.

Ҳақиқат битта бўлади, дейшади. Назарий ван мантиқи жиҳатдан тўғри гап, бироқ биз ҳақиқатнинг шакл-шамоилийи, ранг-рўйи, маъно-мазмуни, жозибаси ва ҳоказоси аралаш-қуралаш бўлиб кетган замонда яшайпмиз. Мисол учун, осмондан ёғаётган қорнинг оқлигини ким билмайди дейиз, бироқ бу табиий ходисанинг сарни ё қизиллигини, у нафақат қиш мавсумида, балки фақат ёз чилласида ётишини "исботловчи" шу қадар қуратли кучлар борки, соглом ақл-идрок ҳам ип эшломай колади.

Дунё мана шундай талотумни бошдан кечирмоқда. Шу шароитда рост гапни ҳақиқат, ҳақиқатни рост гап сифатида айта олиш, дейлик, қор опоқ бўлишини исботлай билиш кўпчилик ўйлаганидек жуда-жуда осон эмас.

Замонамиз журналисти мана шундай ҳолатда яшаяпти, ишлайпти, ижод қилипяти.

Начора, шу қасбнинг бошини тутдингми, ҳаётинг мазмуни, иззат-обўйин, ош-нонинг шунинг ортиданми, марҳамат, зиммандига юк залворли – уни кўтаришга мажбурсан, хизматга шайсан, акс ҳолда барча даббаю асьасаларинг ўзингни ва соҳани беобрў, бебурд қилишдан бошқага ярамайди.

Ҳалиқимизда "Ҳаддинг сифадими?" деган ибора бор. Матаноси анча чукур! Ундан фойдаланайлик-да, устма-да, саволлар кептириб чиқарайлик: жанговар журналистика соҳасининг том маънодаги жангиси, фидойиси бўлишга ҳаддинг сифадими? Журналист сифатида жамиятнинг (демак, ҳалқин) корига ярайдиган гапни баралла айта олиша ҳаддинг сифадими? Журналистика соҳасининг ижодий машқатларига бардош беришга ҳаддинг етадими? Ҳар қандай ҳақиқатни расамади билан кенг ҳақ оммаси эътиборига етказиш маҳоратини ўзлаштирганман, демокликка ҳаддинг сифадими? Айтган ва тарқатган ҳақиқатинг йўлида ўзингни, ҳуқуқини, шаъннинг химоя килишга ҳаддинг етадими?

Журналист эгаллаши шарт бўлган хусусиятлар мазкур саволлар замирауда жижассам деб ўйлайман.

- Журналистиң асосий вазифаси бўлмиш ахборот тўплаш ва уни тарқатиш ишини бугун блогерлар журналистларга нисбатан тезроқ удаламоқда. Четдан қараганда, журналистларнинг мавзеи тушгандан кўрилади. Аммо аслида айни тескариси бўлди, фикримча. Чунки блогерлик соҳасининг оммалашуви журналистиканинг залворини, унинг жамиятда ўз ўрнига еса соҳа эканини қайта намоён қилиди. Шундай эмасми?

- Тўғри, ахборот тўплаш ва уни тарқатиш ниҳоятда ҳайрли вазифа. Бу борада блогерларга тассано айтмоғимиз керак, албатта. Мен журналистик ва блогерлар фаолияти орасини "хитой девори" билан ажратиш тарафдори эмасман. Фақат ахборот тўплаш ва тарқатиш катта, залворли журналистиканинг ибтидои эканлигини ёддан чикармайлик. Илгари ҳам журналистиканинг ушбу босқичини ўзи учун шараф деб билган забардаст журналистлар бўлган, уларнинг айримлари "ахборот қироли" де-

- Республикаизда матбуотга бе-рилаётган эътибордан қониқасизми? Умуман, бугунги ўзбек журналистикаси кузатиб борасизми?

- Биз газета журналистикаси, журнал журналистикаси мұхитида улгайлан гавлод вакилларимиз. Бу кайфиятни ҳеч қандай тўсик, камчилик издан чикаролмайди. Ва тўғри деб ҳисоблаймиз. Яъни, ҳар қандай миллий журналистика мавкеини ГАЗЕТА ЖУРНАЛИСТИКАСИ белгилаб беради. "Халқ сўзи", "Янги Ўзбекистон"ни вақраламаган кунимиз оз. "Jadid", "Ma'rifat", "Hurriyat", "Ishonch" ва айрим сиёсий партия нашрлари, шунингдек, "Taфаккур", "Маънавий ҳаёт", "Ватан" ҳамда адабий журналлар (жумладан, болалар нашрлари) зарур мавқени сақлашга ҳаракат кильмоқда. Телеканалларимиз асосан шакл, қиёфа изланиши билан овора, радиожурналистика оммаболлашиш имкониятларидан самара лироқ фойдаланишини истардик. Ижтимоий тармоқларда кейинги пайтларда янгилинидан кўра депениниш кўпроқ кўзга ташланадётгандек.

Ваҳоланки, мамлакатда матбуотга ҳар қаёнгидан эътибор юқори. Замонавий миллий матбуот вужудга келганини таҳминан 150 йил вакт ўтган бўлса, ҳозирги дик эмин-эркинлик камдан-кам кузатилган. Бугун касб байрамимиз муносабати билан ҳамкасларга карата айтадиган мұхим тилагибор – касбимизнинг, шахсийизнинг, сўзимизнинг шашни, орияти, нафсонияти, гурури, шукухини кўтаришимиз зарурлигини бирон дақиқа, бирон лаҳза бўлсин, унумтамай! Мана шундай мақомларга кўтариленг соҳа ва соҳа эгаларигина янада юксак эътиборга лойик, муносиб ҳисобланадилар. Зеро, соҳанинг ва соҳа қишиларининг мавқеи, салоҳияти, нуфузи, гурури ва нафсонияти нечоғли баландлаша бора, унга кўрсатилаётган эътибор даражаси ҳам шунчаки саломқли тус олади. Таҳририятларимиз орасида ижодий маҳорат борасида согром рақобат мұхити вужудга келса, шунингдек, нигоҳи, қалами ўтиш пешқадам журналистларимиз жамоаси кўзларимизни яшнатиб турса, бу каби эътибору кўллаб-куватлашпар узукка кўз кўйигандек янада яратади.

- 27 июннинг байрам қилиниши жадид боболаримиз томонидан чоп этилган "Тараққий" газетасининг биринчи сони нашр этилган кун билан боғлиқ. Нима деб ўйлайсиз, биз ўша жадид боболаримиз бошлаган ишни давом эттира оляпмизми?

- Буни қаранг, жадид боболаримизнинг барча сайд-харакатлари матбуот билан чамбарчас боғлиқ бўлган. Ўша замонларда матбуот бош минбар вазифасини ўтаган. Бадий адабиёт ҳам тўғридан-тўғри маънавият-маърифатга хизмат қилган. Мұхтарам Президентимиз тўғри айтдилар, ўз даврида жадид боболаримизнинг орзу-истаклари рўёба чиққанида эди, ҳозирги кўплаб муаммолар аллақачон ечиними топган бўлур эди. Демак, замон ўзгарди, тараққиёт шиддати ҳам буткул бошқа суръатда кечмоқда, буни унумтаслигимиз керак. Ўз вақтида жадидларимизни кийнаган, ортича ўзаро курашларга куч сарфлашга мажбур қилган катта-кичик мөҳарорларни энди, орадан 100-120 йил ўтгач ҳам эзиз-ички қилиб ётимаслигимиз керак. Эскилига ва янгилик, миллий ва умуминсоний, тафаккур хурлиги ва бикиклиги сингари муаммолар ўз-ўзидан барҳам топмоги керак бўлган замон кишиларимиз, ахир.

- "Jadid" газетаси ҳақида фикрларингиз?

- "Jadid" кутилганидан ҳам шиддат билан атоқли газеталаримиз сафидан ўрин олмоқда. Унинг ҳар бир янги сонини интиқади ютирилганда барча журналистлар иштадиларига кўплағиб қолишига ишонаман ва ана шу кутилганином билан атаглан газета орқали ютирилганда барча журналистлар иштадиларига касб байрами билан чин дилдан табриклайман. Ўша гап: "Тилда, фикрда, ишда бирлак!" доимий шиоримиз бўлсин.

Муҳаён РУСТАМ қизи сұхбатлаши.

КУТЛОВ

27 июн – Матбуот ва оммавиий ахборот воситалари ходимлари куни арафасида Президент фармони билан бир гурух журналистлар давлат мукофотлари билан тақдирланди.

Фармонга кўра, ҳамкасимиз, "Jadid" газетаси адабий муҳаррири Мухайё Пирнафасови ҳам давлатимизнинг нуфузли мукофоти – "Шуҳрат" медалига муносиб кўрілганидан беҳад хурсандиз.

Таҳририятимизнинг жонкүр мұхаррири, таниқли журналист Мухайё Пирнафасовини ушбу юксак эътироф билан кутлаб, кейинги ижодий фаолиятида уларнинг мұваффақият ёр бўлишини тилаймиз.

ТАҲРИРИЯТ

30 ИЮНЬ – ЁШЛАР КУНИ

- Алишер Зафаровиҷ, сизни кўпчилик энг ёш вазир ўринбосари сифатида фаолият бошлаган пайтингиздан таниған. Ўшанда ҳајонга тушганинг аниқ. Кўнглингизда ҳадик ҳам бўлганими?

- Ҳа, ўшанда бир кунда ҳаётим ўзгариб кетган эди. Ҳаяконга ҳам тушдим, улкан мотивация олдим, узин севган талим, интеллектуал салоҳиятни ошириш соҳасидаги катта ишларни кила олиш имкони берилганидан ҳурсанд бўлдим. Аммо бирор хавотирларни ҳам. Чунки мен аввал ҳеч қаёнгича касбатни ўзгаришадиги ишламаган эдим, жуда кўп масалаларни ўрганишам ва ўз устидига ишламаган зарур. Тасаввур қилинг, бу жуда катта маъсуси, яхшига келишига ўзга оширишадиги ишламаган зор. Аммо бирор кунда ҳам калъаро ютуқларни дараждаги чемпионатни ташланадиги ишламаган зор.

Ота-онам, оиласам, мени таниған барча-барча инсонлар олдида қандайдир катта бурни туйганиман. Табиийки, менга вазирлигида, умуман, давлат структурасида шубҳа билан ёки "кеча учта-туртта ўкув марказини юритиб келган" бу бола республика жавоб берадиган тизимда ҳандай ишлаб кета оларди" дега ишончизлар билан қараганлар ҳам бўлган. Ахир, аввал ҳеч қаёнгича нафақат мен тенги, балки мендан ҳам ёши каттарор, ишгитлар бундай лавозимда ишламаган. Лекин иш жарҳанда ҳавотирларимизни калай борди. Мутахассислар, тажрибали сиёсатчилар, ҳам Ўзбекистонда, ҳам тушдим, унга касбатни таниған инсонлар, ақлий гимнастиканинг ўнлаб етук мутахассислари, устозларни ҳурсанд бўлдим. Шунинг учун ҳам халқаро ютуқларни дараждаги чемпионатни ташланадиги ишламаган зор.

- Ёшлар ишлари агентлигининг деярли барча пойхаларни тез оммалашиб, эътироф этияти. Бу мұваффакиятнинг бирон бир ўз иштедодини аниқлаб, ўз устидига ишлаб, катта натижаларга эришилаши олиши, ўз салоҳиятни рўёбга чиқариши учун яратилган шароитнинг сифатиди.

- Ёшлар ишлари агентлигининг деярли барча пойхаларни тез оммалашиб, эътироф этияти. Бу мұваффакиятнинг бирон бир ўз иштедодини аниқлаб, ўз устидига ишлаб, катта натижаларга эришилаши олиши, ўз салоҳиятни рўёбга чиқариши учун яратилган шароитнинг сифатиди.

- Биргун агентлигимиз жамоаси томонидан ёшлар орасида тил ўрганишни оммалаштиришга қаратилган "Ibrat farzandlari", замонавий касбларни суный интеллектлек орқали ўқитишни йўлга кўшиши мўлжаллалган "Ustoz AI", интернетдек ўзбекча контентни кўпайтиришга келиб берилган "WikiSipendiya", китобхоникларни тарғиб қўлаётган "Mutolaa" ҳамда "Ming kitob" лойиҳалари ва шу каби ўнлаш ташаббуслар амалда ишламоқда. Улар миллионлаб ёшларнинг ҳаётидаги кириб бормоқда, уларнинг таълим олиши ва интеллектуал жиҳадатни ташаббусларни ўзларни ўрганишида кўмаки бўлмоқда.

Бундай самародорликнинг сири, аввало, жамоа яхши мутахассислар жалб қўлинганида деб ўйлайман. Лойиҳа раҳбари Сироқиддин Олимов "Эл-орт умиди" жамғармасинин гранти асосида ишлаб берилганди. Ўзинчурни орзига ишлаб берилганди. Мобиъл илордаги "Mutolaa"ни ўрнабтирилганда, жамоа яхши мутахассисларни ўзларни ўрганишида кўмаки бўлмоқда.

Албатта, кепакада китобларни жамалаган "Mutolaa" мобиъл иловаси ниҳиятда киска вақтда – атиги тўрт ой ичда 500 миндан ошик ўшларни қамраб олди. Мобиъл курилмасига "Mutolaa"ни ўрнабтирилганда бирон ҳар бир ўз ўз иштедодини аниқлаб, ўз устидига ишлаб, жамоа яхши мутахассисларни ўзларни ўрганишида кўмаки бўлмоқда.

Бундай сирини ташаббусларни ўзларни ўрганишида кўмаки бўлмоқда. Ўзларни ташаббусларни тез оммалашиб, эътироф этияти. Бу мұваффакиятнинг бирон бир ўз иштедодини аниқлаб, ўз устидига ишлаб, жамоа яхши мутахассисларни ўзларни ўрганишида кўмаки бўлмоқда.

Албатта, кепакада китобларни жамалаган "Mutolaa" мобиъл иловаси ниҳиятда киска вақтда – атиги тўрт ой ичда 500 миндан ошик ўшларни қамраб олди. Мобиъл иловаси ниҳиятда киска вақтда – атиги тўрт ой ичда 500 миндан ошик ўшларни қамраб олди. Мобиъл иловаси ниҳиятда киска вақтда – атиги тўрт ой ичда 500 миндан ошик ўшларни қамраб олди. Мобиъл иловаси ниҳиятда киска вақтда – атиги тўрт ой ичда 500

УЛАР ГЕРМАНИЯДА ЎҚИГАН ЭДИ

Башим Солиҳ қисмати

Туркистон жадидлик ҳаракати қармов даври қисқа, аммо мазмунига кўра жуда кенг кўламли ходисадир. Уни яқин тарихда чегаралари ўзаро уйғун бўлган кўшни қардош миллатлар ўтмишидаги шу давр билан кўшиб ўрганиш яхши натижаларга олиб келиши, ҳодисани ҳар жиҳатдан теран англашга ёрдам бериши табий. Топилган янги маълумотлар ёпиқ саҳифаларни очади, мужмалликларга аниқлик киритади.

Жорий йилнинг май ойида Ашхобод шаҳрида ўтказилган ҳалқаро илмий анжуманда қатнашдим. Қозоқ, озарбайжон, турк олимлари билан танишиб, улар билан жадидлар мавзусида гаплашдик. Туркман жадидлари ҳаёти ва ижоди билан шуғулланётган олимлар ҳам гурунгимизга кўшилди. Тан олиш керак, туркманистонлик жадидларнинг ҳаёт йўли, фаoliyati xususida bizada жуда кам маълумот бор. Бирок жадидлик ҳаракати, янги мактаб ва матбуотнинг, театр ва янги адабиётнинг пайдо бўлиши каби ижтимоӣ-маданий ҳодисалар туркман миллати маънавий-маърифий ҳаётини ҳам четлаб ўтган эмас. Шу xususda фикрлашар эканмиз, истеъододли шоир, туркман ва узбек адабиётининг билимдони ўразмурод Муродов бирдан сергак тортди. “Германияга юборилган талабалардан бири хусусида ўқиганим бор, ога. Мен бир гўрайин-да”, деди жонлани. Янги муҳжадан куондим.

Орадан ҳеч қанча вақт ўтмасдан у таникли туркман этиологолими Султонша Атаниёзовнинг “Йўлга элтган йўллаклар” асаридан нусха юборди. Китобнинг “Эллип. Йилдан кейинги учрашув” бўлуми мен учун жуда зарур бўлиб чиқди. Бу хотира-эсседа бухоролик талабалар билан бирга Германияда ўқига юборилган чоржўйлик Башим Солиҳ қисматидан сўз очилган эди. Жадидлар бораасида барча биладиган гапни услубан ўзгартириб, янгилик ўлароқ қайта тақорлаш тобора урфга кирайтган бугунги кунда айни “юкумли касаллиг”дан сақланиш учун дарров заҳматкаш жадидшунос Шерали Турдиевнинг икки бор нашр этилган “Улар Германияда ўқиган эдилар” номли қимматли китобига назар ташпадим. Бирок унда хорижда ўқиган бир қанча талабаларнинг фаoliyati, фамилиялари қаторида Башим Солиҳ учрамади. Яна бир китоб – тарихни Бахром Ираевнинг бундан икки йил олдин “Германияда таълим олган Туркистон ёшлари” асарини вараклаш зарурати туғилди. Дарҳакиқат, бунда нисбатан ёш ўкувчиларнинг ўндан кўпроғи, жумладан, Усмон Омонов, Ҳамро Абдуллаев, Немъат Нарзулла, Раҳматжон Авазжонов каби Германияга ўқига боргандар ҳақида маълумотлар берилган. Немъат Нарзуллага тегиши саҳифаларда Башим Солиҳ исми ҳам учради. Унинг ҳамюрлари билан “1926 йили 31 май куни Зараудан Берлинга етиб келгани” айтилди. Башқа маълумот йўқ.

Биз болаларимизни Германияга юбориб ўқитишига жуда муҳтоҷмиз. Болалар ўқиб, илм таҳсил олиб келсалар миллатга, хизмат киладилар.

Мунаввар қори АБДУРАШИДХОНОВ

Башим Солиҳ қисмати билан қизиқиб, ўзим жамлаган манбаларга, Берлин архивидан олганим – Германияга бориб ўқиган талабалар рўйхатига қарадим.

Башим Солиҳи тоғид. Бухоро Ҳалқ Республикаси томонидан 1922 йил сентбринда Германияга юборилганида Башим Солиҳ 16 ёшда эди. Кўпчилик ҳамсақиётлари каби у ҳам Кёслин шахридаги оиласлардан бирига жойлашади... Бухородан борган талабаларга раҳбар бўлган татар зиёлоси Олимжон Идрисийнинг германиялик таълим масъуллари ёзган хатида шундай маълумотлар бор. 1925 йил 7 август куни Олимжон Идрисий Германиянинг Кёслин шахрида ўқиётган ўкувчилар ўкув ютириди. Гимназияни битиргандан сўнг Берлин университетининг Штутгарт шаҳридаги филиали бўлган Олий қишлоқ хўжалик институтида зоотехник ихтисослиги бўйича ўқиди. Олий маълумотли мутахассис бўлгач, қасамдига кўра “асл миллат ва ватаннинг соғ истиқолалик учун жонғидо”лик учун Ашхобода қайтади.

Шубҳасиз, Германияга юборилган талабаларнинг барчаси эзгу ниятили эди. Уларни хорижга ўқига юбораётган жадид зиёлларни Самарқандада Амир Темур макбараси кошида касамдёли вайласини ҳам олишади. Улар ўқиб, билим олиб, илғор техникини генглаб, илм-фан иотуқларидан баҳраманд бўлиб, ўз Ватанига қайтишлари ва шу эл-юрт равнави учун чин дилдан хизмат қилишлари лозим эди. Даврнинг қалтис томон юз буриши, ижтимоӣ-сиёсий муҳит ўзгаришлари, замон талотўлари ва баъданинг ижроси учун тугал имкон бермади. Бирок Башим Солиҳ ваъддага кўра юртига қайтади. Етти йил Ашхобод шаҳрида ўз мутахассислиги бўйича турли вазифаларда ишлайди. Бир муддат Туркманистоннинг қишлоқ хўжалиги вазири ўринbosari каби масъул вазифани бажаради.

Бирок Башим Солиҳ манглайига ҳам 1937 йилнинг бўхрони, қаторони имзоси чекилган эди. Уни совет корчалонлари миллатчилида айлаб, 20-30-йиллардаги барча илғор зиёллар, Германияда бирга ўқиган бўйдошлари қаторида хибса олишади. Айбисз айбордor Башим Солиҳ 20 йиллик умрини Шимолий Қозистоннинг Қарағанда ўлқасида сургунда ўтказади. Башим Солиҳ манфур советларнинг ҳукмдори Сталин ўлганидан кейин 1957 йилда ўз юртига қайтади.

Бир неча йил ишсиз юради. Иш топишни ҳам қизиқ бўлади. Бу хусусда Султонша Атаниёзов шундай ёзди: “Бир куни ўғли Озод ва қизи Сайлигўздан билан кино залида ўтирган Башим шундай ортидаги қаторда иккি рус аёлнинг немисча гаплаштанини ёштади. Айрим сўзларни нотўғи айттаганлари учун упарнинг гапига кўшилади. Бу аёллардан бири университетнинг чет тиллар факультети деқани М.В. Кондратьев, иккинчи ҳам шу ерда немис тили кафедрасининг мудири бўлиб ишлар экан. Улар “тоза немис” билан учрашиб қолишганига куониб, уни ишга чакиришади. Аммо Башим факултига чорвачилик бўйича ишламоқчи бўлганини айттандан кейин улар мансабдор ишлардаги сабий талабаларнинг ёрдами билан унинг Чорвачилик ва ветеренация илмий текшириш институтига ишга жойлашишига ёрдам беришади”.

Кўп йил ўз соҳаси бўйича шу интиностуда ишлаб, туркманистоннинг ахалтака отлари насли бўйича илмий-тадқиқот ишлари олиб боради ва изланишлари маҳсулу сифатида “Аҳалтака отларининг насли” (“Ахалтекинская порода лошадей”) деган китобини нашр этиради. Ора-орада Башим Солиҳ хотираларга

Илдириги: Хотира-эссеадаги маълумотга кўра Башим Солиҳ ўғлига “Озод” исмини кўйган экан. Табииику, бу исм юрт озодлигининг рамзи ифодасидир. Унга сафдош бўлган жадид зиёллар ўз вақтида фарзандларига Эркли, Нажот, Хуррият каби исмлар кўйганидан хабарим бор. Абдулла Қодирий эса 1926 йилги хисб маҳалли дунёга келган ва ўша оғатдан кутулгунига қадар исмисиз отасини кутиб ётган ўтишга “Масъуд” (сафодати маъносида) деган исм кўйган эди. Исмда ҳикмат, маъно ва хотира бўлади.

берилганида 30-йиллардаги Туркманистоннинг таникли давлат арабби Қайғиз Отабоевнинг “Москвага бориб аспирантурда таҳсил олиб келгин”, деган тақлифини қабул қўлганимда “бошимга бу қатагон кунлари тушмаган бўлармиди”, деб армон қилар экан. Тақдирни табдил қилиб бўлмайди. Иккинчи бир гап. Чоржўй педтехникимда бирга ўқиган курсодиши Пиргули Раҳмон 70-йилларда Башим Солиҳи излаб Ашхобода боради. Ўларига яқинлашганда кўчада сўзлаши турган уч киши орасидан хеч иккиминада Башим Солиҳи таниди. Қанча ўз исмини эслатмасин, Башим Солиҳ “Пиргули Раҳмон” исмини секин шивирлаб тақорлайди ва эслай олманини айтади. Шунда сабик сабоқдоши ўшликдаги айрим тағсилотлар, жумладан, бир кечаси қишлоқ қайтаттганларида чиябўрилардан сақланиш учун бир тунни ўрик дараҳти устида ўтказганларни ёдга олади. Шунда Башим Солиҳ беихтиёр ўрнидан қалқиб турдиди ва иккى сабоқдош кучкочлашиб қайта кўришади. Үнисиз ўйлашади. Бу воқеага гувоҳ бўлиб, улар сўхбатни жимгина тинглаб ўтирган Султонша Атаниёзов орадан ўтган вақтина ўзисларидан “50 йил 2 ой 14 кун”... Чакувлардан, тұхматлардан кўнгли зада бўлган Башим Солиҳ бир муддат синаб, атай ўз сабоқдошини танимаслика олган бўлса керак, деган фикр хәдимига келди. Чунки сургун ва қатагон азобларни торған башимсолиҳлар жуда эхтиёткор, тилига эрк беравермайдиган, тўғри кепган одам билан очилишиб гаплашавермайдиган, халқ таъбири билан айтганда, “қатикини ҳам пулфаб ичадиган” инсонлар эди. Сталинизм қамоқ, сургунларидан кейин Башим Солиҳга ўшшаб эхтиёт юзасидан камгап бўлиб қолган ўзбек зиёлларни ҳам кўп эди...

Башим Солиҳнинг Германияда олган таълими, чет тилларни пухта билиши туркманиларидан баҳраманд бўлиб, ўз Ватанига қайтишлари ва шу эл-юрт равнави учун чин дилдан хизмат қилишлари лозим эди. Даврнинг қалтис томон юз буриши, ижтимоӣ-сиёсий муҳит ўзгаришлари, замон талотўлари ва баъданинг ижроси учун тугал имкон бермади. Бирок Башим Солиҳ ваъддага кўра юртига қайтади. Етти йил Ашхобод шаҳрида ўз мутахассислиги бўйича турли вазифаларда ишлайди. Бир муддат Туркманистоннинг қишлоқ хўжалиги вазири ўринbosari каби масъул вазифани бажаради.

Гапим туганчиди, тўғриси, Германияга бориб ўқиган талабалардан бири – Башим Солиҳ хусусида хотира-эссе ёзган Султонша Атаниёзов ва унинг ёзганларини тақдим этган юртлашадиги раҳмат айттишга бурчиман. Ўз вақтида Германияда таълим олган ўкувчи ва талабалар тақдирни билан боғлиқ саҳифаларни аниқлаштириб, турли феъл-авторга эга бу фожиавий қисмат эгаллари ҳақидаги тарихий ҳақиқатни бузмай ёзиш зарурати йўқ эмас. Зеро, бу ҳам тарихий бир ҳодиса, мұхташам тарих китобининг жиҳдий ўқишили лозим бўлган саҳифаларидан биридир.

Гапим нисбатан киска бўлди. Ҳолбуки, бу инсон бошига тушган фожиалар, хибс даври, савол-жавоблар оқимига доир ҳужжатлар Туркманистоннинг маҳсус архивларида ҳали-ҳануз сақланаётган бўлиши табии. Демокриманки, 30-йиллардаги қатагон барча миллатлар бошига ёғилган улкан бир оғат эди. Бу бало ва оғатнинг заҳми-изоси ҳали шу кунга довур одамлар қабини истироба солиб келади. Эркинлик, инсон хурлиги нинг нақадар беҳаҳо неъмат эканини англаш учун Башим Солиҳ сингари тақдир эгаларининг ишратига бўлган турли оғатнинг гапига кўшилади. Бу аёллардан бири университетнинг чет тиллар факультети деқани М.В. Кондратьев, иккинчи ҳам шу ерда немис тили кафедрасининг мудири бўлиб ишлар экан. Улар “тоза немис” билан учрашиб қолишганига куониб, уни ишга чакиришади. Аммо Башим факултига чорвачилик бўйича ишламоқчи бўлганини айттандан кейин улар мансабдор ишлардаги сабий талабаларнинг ёрдами билан унинг Чорвачилик ва ветеренация илмий текшириш институтига ишга жойлашишига ёрдам беришади”.

Кўп йил ўз соҳаси бўйича шу интиностуда ишлаб, туркманистоннинг ахалтака отлари насли бўйича илмий-тадқиқот ишлари олиб боради ва изланишлари маҳсулу сифатида “Аҳалтака отларининг насли” (“Ахалтекинская порода лошадей”) деган китобини нашр этиради. Ора-орада Башим Солиҳ хотираларга

Баҳодир ҚАРИМ,
филология фанлари доктори,
профессор

ХОТИРА АЗИЗ

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда).

Эрназаров Абдураҳим – 1888 йили Булунгур тумани Тунотар қишлоғида туғилган. “Шўрои ислом” ва “Миллий иттиҳод” ташкилотларининг собиқ аъзоси бўлган. Қамоққа олинган пайтда хўжалик мудири бўлган. Доимий равиша аксилиниқлобий тарғибот олиб борганлиқда айбланган. ЎзССР ЖККнинг 66-моддаси 1-банди билан айбланиб, 10 йил меҳнат тузатув лагерига ҳукм қилинган. Жазо муддати 1937 йил 2 декабрдан ҳисобланган.

ҚАТАГОН ҚУРБОНЛАРИ

Алимов Сайфулла – 1903 йили Шаҳрихон тумани Беглик қишлоғида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилоти аъзоси бўлган. Қамоққа олинган пайтда аниқ машғуоти бўлмаган. Аксилиниқлобий тарғибот олиб борганлиқда айбланган. 10 йил меҳнат тузатув лагерига ҳукм қилинган. Жазо муддати 1937 йил 25 октябрдан ҳисобланган.

Шаропов Салоҳиддин – 1899 йили Шаҳрисабз шаҳрида туғилган. “Миллий иттиҳод” ташкилоти аъзоси бўлган. Ҳибсга олинган пайтда артель идораси раиси ўринбосари бўлган. Аҳоли орасида аксилиниқлобий тарғибот олиб борганлиқда айбланган. ЎзССР ЖККнинг 66-моддаси 1-банди билан 10 йил меҳнат тузатув лагерига ҳукм қилинган. Жазо муддати 1937 йил 25 октябрдан ҳисобланган.

Жалилов Дозимхон – 1875 йили Булунгур тумани Охтан күёнчи қишлоғида туғилган. 1934 йили давлат мажбуриятини бажармагани учун 6 йил қамоқ жазоси суга ҳукм этилган. “Миллий иттиҳод” аксилиниқлобий ташкилоти аъзоси бўлган. Доимий равиша аксилиниқлобий тарғибот олиб борганлиқда айбланган. Ҳибсга олинган пайтда артель идораси раиси ўринбосари бўлган. Аҳоли орасида аксилиниқлобий тарғибот олиб борганлиқда айбланган. Ҳибсга олинган пайтда артель идораси раиси

Мақтөв ва ҳамду сано факат Яратган зотга ярашади. Бурунгилар айтганидек, инсон хатоқор өа нұксонлидир. Аммо одам боласининг ботинида шундай бир жавхар – қалб борки, гүзәл түйгүлар ва ҳайратлар макони үлароқ у ҳамиша инсон зотининг моҳиятига зеб беріб, мақомини юксакларга күтариб туради. Ўзбекистон ва Тожикистон ҳалқ артисти Оғабек Собиров билан буғунги сұхбатимиз ҳам айнан одамийлик рутбасию, санъаткор қалбининг изтироблари, ўйқотғанларию, шу ўйқотишлар әвазига топғанлари ҳақидадир.

– Оғабек ака, биз яшаб турған дүненең нақадар күхна. Одамзоднинг бу қадим карвони нақадар узод асрлар қаъридан келяпти. Бугун сизнинг кўлингизда сайдраётган “қўвёғоч”ни, энг аввалин, ибтидода ким алғану сизага кимларнинг қўлида йигламаган ва кимларга завқ улашмаган дейсиз. Ортга бир назар ташлаб, кимларни ўзингизга чинакам устоз деб биласиз ва ўзингизни кимдан кўпроқ қарздор, деб ҳисоблайсиз?

– Қалбимда санъатга бўлган илк меҳр болалик чоғимда уйғонган. Тўғриси, у вактларда ҳозир сиз айтган тўйғуларни хис қилиш, англашаш жуда ёшлиқ қўлганман. Аниқ билганим шуки, бобокалонларимиз Хива хони саройда чолгучи бўлишган. Санъаткорлик – аждодларимиздан қолган бобомерос касб. Или бор кўлимга тор олар эканман, отамиз Каримбой Собиров ва онамиз Бекпошша Жуманиёзовча ичичларидан бу қизиқишимни маъқуллаб, рағбатлантиришган. Керак бўлганда, дуолари

МУЖДА

Жорий йилнинг 24-25 июнь кунлари Қирғизистон пойтахти Бишкек шаҳрида Маҳмуд Кошфарийнинг “Девони луғотит турк” асари 950 йиллигига багишиланган ҳалқаро конференция бўлиб ўтди.

Конференцияда ЮНЕСКО, Туркий Академия, Туркий давлатлар ташкилоти ва бошқа қатор ҳалқаро ташкилотларнинг раҳбарлари ва вакиллари иштирок этди.

“УМУМТУРКИЙ ЛУҒАТ” ЯРАТИЛАДИ

Туркий давлатлар ташкилоти Буш котиби Кубаничбек Омуралиев “Девони луғотит турк” асарини илмий доиралар ва жамоатчилик томонидан чукур ўрганиш лозимлигини таъкидлаб, унинг замонавий туркий тилларнинг ривожланишидаги алоҳида аҳамиятини қайд этди. Шунингдек, “Девони луғотит турк” асосида “Умумтуркий лугат” яратишини таклиф килди.

Мальумки, “Девони луғотит турк” асари туркий ҳалқларнинг тили, тарихи, географияси ва маданиятига оид илк ёзма энциклопедия ҳисобланади. Девон ўз

ОДАМИЙЛИК РУТБАСИ

билан менга қанот бўлғанлар.

Отам қирқ йил темирийул соҳасида ишлаб, биз – саккиз фарзандни ҳеч нимадан кам қўлмай улгайтириди. Онажоним эса падари бузрукоримнинг борини ошириб, йўғини яшириб, бутун умрини фарзанд тарбиясига бағишиланган. Иккови ҳам санъатга ипсиз боғланган эди. Улардаги согза чукур меҳр ва мубталоликни доим хис қилиб турганимиз.

Тўнгич акам Мақсадбек Собировни биринчи устозим деб ҳисоблайман. Мактабда мусиқа ўқитувчимиз Султонбой Собиров, билим юртида Бобоён Сапаев менга устозлик қилган. Шогирдим деб менга дуо берган, катта саҳнага олиб чиқкан устозим эса Ўзбекистон, Туркманистон ҳамда Қорақалпогистон ҳалқ артисти Ортиқ Отажонов бўлади. Қолаверса, мендан олдин санъатга кириб келган ва бу йўлда тер тўйкан барча улуғларни ўзимга манъавий устоз деб биламан. Уларнинг руҳи олдида ўзимни ҳамиша қарэрор ҳисоблайман.

– Сизнингча, ватанпарварлик нима? Куй-қўшиқлар орқали бу туйгуни ўйғотиш мумкин?

– Ватан ва ватанпарварлик – жуда гўзал мавзу. Масалан, Озарбайжоннинг Шуша шаҳрида ўтказиладиган “Хари булбули” маданият ва санъат фестивалида қардошларимиз томонидан кўйланадиган Ватан ҳақидаги қўшиқларни тинглаб, одамнинг кўзига ёш келади, кўкси меҳр, ифтихорга тўлади. “Улуғимсан, Ватаним”, “Фидойинг бўлгаймиз сени, Ўзбекистон!” сингари ўзбекона қўшиқларни тинглаганда ҳам худуд шундай кечинмаларни тусиз. Бунга сабаб ушбу қўшиқлар ботинидаги самиимиятидir.

– Тўғри, аммо танганинг иккинчи томони бор. Бу мукаддас мавзузни сийқалантириб, ватанпарварлик ғоясини ўз манфаати йўлида дастстак қиласётган айrim санъаткорларга нисбатан юртдошларимизда эъти-

роз уйғонаётгани ҳам бор гап...

– Инкор қўлмайман. Аммо мен учун ватанпарварлик, бу – отам, онам ва боболарим ётган мүқаддас тупроқни чинакамига саждаҳоҳ деб билишидир. Устозимиз сандагоҳ деб қўлнишадиган. Комилжон Отаниёзов кўйлаганидек: “Ўзга юртнинг боғи билан боғчаси ўз юртимнинг янточика кўринмас”. Негадир шу кўшиқни эшиштам ё устозга эргашиб кўйласам, доим қўзимда ёш айланади.

– Айтганча, сиз Комилжон Отаниёзов “Сувора”ларини кўп кўйлагансиз. Кўйлагомоқдасиз. Буюк ҳофизнинг ашаддий муҳлислари томонидан танқид қилинишдан кўрқмайсизми? Умуман, танқидга муносибатингиз қандай?

– Ўринли бўлса, эътирозим йўқ, самимиз кабул қиласман. Аммо ўринли танқид ва шахсий хусмат – бошқа-бошқа нарса. Улар орасидаги нозик фарқни аниқлаб олиш керак. Танқид баҳона шахсни атай обўризсантириш мақсад қилинган бўлса, бу – энди ёмон. Феълимдаги оғир-вазменилик

гамхўрлигини кўриш мумкин. Кейинги йилларда кўшни давлатлар билан яқин дўстлик муносабатлари тикилди, узоқ вақт тақа-так ёпилган эшиклар очилиб, узилган ришталар қайта бўғланди. Бу борада ҳалқ дипломатиясининг бир шоҳобаси бўлған санъат омилидан ҳам оқилона фойдаланилаётir. Мана шу жихат биз санъаткорларнинг ҳам нуғузини ошириб, ўз фуқаролик бурчига янгича кўз билан қарашга ундумда. Қисқа қилиб айтганда, Юртбoshимизнинг багрикенг сиёсати туғайлини биз кўшни давлатларда ҳам танилиш асносида ўзимизнинг миллий санъатимизни тарғиб қилиш имкониятига эга бўлдик. Бироз баланд-парвозде эшилтиса-да, бугунги дориломон кунлар шароғати бўйласа, бу имконлар кайда эди? Энди нафакат ўзбек, балки тоҷик санъат шинавандлари учун ҳам ижод қилиш масъулияти зиммамизда. Айни пайтда ҳар иккала қондош ва жондош миллатда эътиром тарикасида ўзбек ва тоҷик тилида ширу шакар қўшиқ тайёрлайпмиз. Яқин кунларда ушбу қўшиқнинг тақдимоти бўлиб ўтади.

– Собировлар сулоласидан бугун ҳам янги номлар чиққатими? Шу ҳақида мухлисларнингизни хабардор килсангиз.

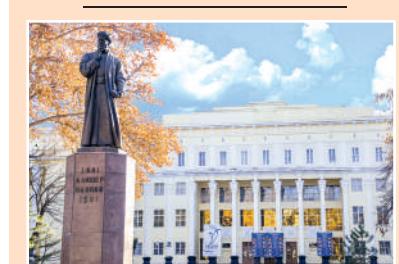
– Укам Анвар Собиров неча йилдирки, қўшиқчилек ва актёрлик соҳасида баракали ижод қилимда. Ўртанча фарзандим Иброрим ҳам Юнус Рахабий номидаги мақом институтида таҳсил опаётir.

Хабарингиз бор, мақом санъатига шахсан Президент даражасида эътибор қартиляти. Чунки мақом – бу тарих, мақом – бу ўзлигимиз. Айни кунларда сўлим Зомин тоглари багрида II Ҳалқаро мақом санъати фестивалини бўлиб ўтмоқда. Давлат раҳбарининг фестивали қатнашчиларига йўллаган табригидаги юқсан руҳ биз санъаткорларга толмас қанот бағишилайди.

– Сўнгги савол: энг катта бойлигингиз нима?

– Энг катта бойлигим – иймоним, ундан кейин санъат ва санъатга бўлған муҳаббатимидир.

Санобар МЕҲМОН сұхбатлашди.

МУЖДА

Жорий йилнинг 24-25 июнь кунлари Қирғизистон пойтахти Бишкек шаҳрида Маҳмуд Кошфарийнинг “Девони луғотит турк” асари 950 йиллигига багишиланган ҳалқаро конференция бўлиб ўтди.

Конференцияда ЮНЕСКО, Туркий Академия, Туркий давлатлар ташкилоти ва бошқа қатор ҳалқаро ташкилотларнинг раҳбарлари ва вакиллари иштирок этди.

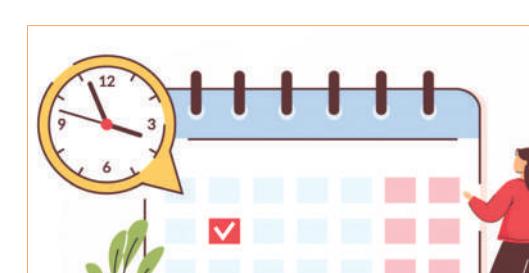
“УМУМТУРКИЙ ЛУҒАТ” ЯРАТИЛАДИ

Туркий давлатлар ташкилоти Буш котиби Кубаничбек Омуралиев “Девони луғотит турк” асарини илмий доиралар ва жамоатчилик томонидан чукур ўрганиш лозимлигини таъкидлаб, унинг замонавий туркий тилларнинг ривожланишидаги алоҳида аҳамиятини қайд этди. Шунингдек, “Девони луғотит турк” асосида “Умумтуркий лугат” яратишини таклиф килди.

Мальумки, “Девони луғотит турк” асари туркий ҳалқларнинг тили, тарихи, географияси ва маданиятига оид илк ёзма энциклопедия ҳисобланади. Девон ўз

ЯНГИ ЛУҒАТ

АТАМАЛАР ШАРҲИ

ДЕДЛАЙН – ўзаро келишувга асосан, иш берувни томонидан белгиланган вазифани бажариш ва топшириш учун кўйилган муддат.

ДРОН – учувчисиз учадиган ускуна. Уни мағосфадан турли башкариш ва тартибларни олиб бориши мумкин. Зоҳирату ишларини о